

Ks. PAWEŁ FIGURA SDB

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1776-0826> * pawel.figura@gmail.pl

Zgłoszono: 19.01.2021; recenzowano: 19.05.2021; zaakceptowano do publikacji: 15.06.2021

CHARYZMATY W ŻYCIU ŚW. JANA BOSKO NA TLE POSOBOROWEJ TEOLOGII CHARYZMATU

CHARISMS IN THE LIFE OF ST. JOHN BOSCO
IN THE CONTEXT OF THE POST-CONCILIAR THEOLOGY OF THE CHARISM

Abstract

The article connects the post-conciliar teaching of the charisms with their manifestation in the life of St. John Bosco. The reading and analysis of the post-conciliar doctrine of the charisms and the available Salesian sources have made it possible to reflect theologically on the spiritual gifts of St. John Bosco. The criteria for the authenticity of the charisms were applied in the article. The Charisms of the Saint are presented in an ecclesial or hierarchical order. Moreover, the charisms present in the life of the saint have been analyzed as extraordinary phenomena, the subject of research in the theology of interior life.

Keywords: charism, Holy Spirit, spirituality, St. John Bosco, grace, supernatural gifts, Second Vatican Council, interior life

Abstrakt

Artykuł łączy posoborową naukę o charyzmatach z ich przejawem w życiu św. Jana Bosko. Lektura i analiza posoborowej nauki na temat charyzmatów oraz dostępnych źródeł salezjańskich umożliwiła refleksję teologiczną na temat duchowych darów św. Jana Bosko. Charyzmaty świętego zaprezentowano w porządku eklezjalnym, czyli hierarchicznym, uwzględniając kryteria ich autentyczności. Ponadto obecne w życiu świętego charyzmaty przeanalizowano jako zjawiska nadzwyczajne, będące przedmiotem badań teologii życia wewnętrznego.

Słowa kluczowe: charyzmat, Duch Święty, duchowość, św. Jan Bosko, łaska, dary nadprzyrodzone, Sobór Watykański II, życie wewnętrzne

WPROWADZENIE

Wszyscy chrześcijanie powinni uczestniczyć w budowaniu Kościoła, którego celem jest nieustanna realizacja posłannictwa Jezusa Chrystusa. Punktem wyjścia dla tego procesu jest właściwa wizja Kościoła. Obowiązującym kontekstem do stawiania pytań o obraz Kościoła i zadań przed nim stojących jest eklezjologia, dla której źródłem jest Objawienie i Tradycja. Według Soboru Watykańskiego II zadaniem Kościoła jest ciągła troska o to, by rozproszone dzieci Boże gromadzić w jedno. Aby osiągnąć ten cel Kościół, kierowany Duchem Świętym, kontynuuje zbawczą misję Syna Bożego (Sobór Watykański II 1965, 13). Sobór Watykański II uczynił Kościół szczególnym przedmiotem swej refleksji między innymi z uwagi na konieczność jego odnowy wewnętrznej (Sobór Watykański II 1965, 12). Bardzo wyraźnie zauważyć można, że Sobór podkreśla szczególną rolę obecności i działalności Ducha Świętego w życiu Kościoła. Odnawia on także urzędowe nauczanie o charyzmatach, czyli konkretnych przejawach działania Ducha i łaski Bożej udzielanej jednostce dla dobra całego Kościoła (Kittel 1991, 405). Czyni to w oparciu o naukę św. Pawła, na którego powołuje się w prawie każdej wypowiedzi o charyzmatach. Sobór podjął się również zadania harmonizacji obecnej struktury hierarchicznej z charyzmatyczną (Snela 1974, 17). Bazując na odnowionej nauce o charyzmatach, stwierdzić można, że charyzmaty są szczególnymi darami łaski Ducha Bożego, dzięki którym wierni są zdolni podejmować się zadań w celu odnowy i rozbudowy Kościoła Katolickiego (Vanhoye 1988, 11).

Artykuł niniejszy podejmuje zagadnienie charyzmatów św. Jana Bosko w świetle nauczania Soboru Watykańskiego II. Materiałem źródłowym, według którego będzie rozpatrywany przedmiot badań określony w tytule artykułu, są *Memorie Biografiche*¹ oraz monografie opisujące duchowe życie świętego. Jako aparat krytyczny do analizy omawianej kwestii zostało wykorzystane nauczanie Soboru Watykańskiego II, a także teologiczna i pastoralna refleksja posoborowa ze szczególnym uwzględnieniem Lineamentów do XIII Ogólnego Synodu Biskupów. Oprócz tego użyta została literatura pomocnicza z zakresu teologii duchowości oraz teologii pastoralnej.

1. NATURA, PODZIAŁ I KRYTERIA AUTENTYCZNOŚCI CHARYZMATÓW

Analizując obecność Ducha Świętego w różnych etapach historii zbawienia, nie sposób nie skupić się na największym dziele Bożego Ducha, jakim jest budowanie Kościoła przy pomocy charyzmatów (Dalbesio 2001, 206). Słowo „charyzmat” oznacza dar. Według teologii św. Pawła charyzmaty oznaczają dary łaski, które mają być używane w służbie Kościoła. Zatem oznaczają one dobrowolne i niezau-

¹ Ksiądz Lemoyne, osobisty sekretarz św. Jana Bosko, jak zaznacza we wstępie do *Memorie Biografiche*, dostał od ks. Michała Rua (pierwszego następcy księdza Bosko) wyraźne polecenie, by spisywać wszystkie fakty biograficzne z życia świętego.

służone dary, ofiarowane człowiekowi z łaski Bożej, których nie można osiągnąć dzięki samemu wysiłkowi (Barclay 1983, 33-34). Św. Paweł zestawiał charyzmaty w czterech katalogach (1 Kor 12,4-11; 1 Kor 12,28-30; Rz 12,6-8; Ef 4,11), z których to pierwszy jest najbardziej kompletny. W kontekście niniejszego artykułu skupiono się na następujących charyzmatach: wiara (1 Kor 12,9), uzdrawianie (1 Kor 12,9.28.30), dzieła mocy (1 Kor 12,10), prorocтво (1 Kor 12,10; Rz 12,6; Ef 4,11), upominanie (Rz 12,8) (Kittel 1991, 405). Sobór dzieli charyzmaty na pospolite i bardziej znamienite, szerzej zaś na rozpowszechnione (Sobór Watykański II 1965, 12), nadzwyczajne i zwyczajne oraz na wielkie i małe.

Przy uwzględnieniu ewolucji struktur Kościoła, źródeł biblijnych oraz nauczania soborowego i posoborowego Kościoła, charyzmaty weryfikuje się według różnych kryteriów. Refleksja na temat charyzmatów nie byłaby bowiem pełna bez ukazania obiektywnych kryteriów ich autentyczności i rozeznawania, którymi kieruje się Magisterium Kościoła. Pierwszym jest kryterium wiary, zwane też kryterium prawdy. Zakłada ono zgodność z nauczaniem Magisterium Kościoła. To jest bowiem fundamentem dobrej i zdrowej pneumatologii (Congar 1995, 251-253). Z tego kryterium wynika drugie: obecność owoców Ducha Świętego (por. Ga 5,22-23). Kryterium wiary sprowadza się bowiem do łączności i braku sprzeczności działania i owoców Ducha Świętego z dziełem Zbawiciela. Każdy charyzmat musi być także odniesiony do władzy Kościoła. Nie istnieje charyzmat, który zwalniałby z konieczności posłuszeństwa Urzędowi Nauczycielskiemu Kościoła, co jest trzecim kryterium autentyczności (Jurado 2002, 178). Dlatego też nierzadko autentycznego charyzmatyka można rozpoznać po jego podporządkowaniu się Magisterium Kościoła. Czwarte kryterium to budowanie wspólnoty Kościoła. Warto zaznaczyć, że w tym kontekście chodzi o organiczne wznoszenie budowli wiary i miłości, która dzięki temu, iż wzrasta w każdym człowieku, przyczynia się do wzrastania całego Mistycznego Ciała Chrystusa (Jurado 2002, 284). Omówione w kolejnej części charyzmaty św. Jana Bosko spełniają wszystkie kryteria sprawdzające ich autentyczność.

2. CHARYZMATY ŚW. JANA BOSKO

Zarysowanie ogólnej nauki o charyzmatach pozwala przejść do kolejnej części artykułu, jaką jest omówienie charyzmatów św. Jana Bosko. W bibliografii salezjańskiej nie powstało jak dotąd żadne opracowanie, które byłoby krytycznym spojrzeniem na poruszaną kwestię. Święty z Turynu nie używał w swym nauczaniu pojęcia charyzmatów, chociaż sam był nimi obdarzony i posługiwał nimi przez całe swe życie kapłańskie. Nigdzie zatem w pismach samego Bosko nie pojawia się słowo charyzmat. Jest to znamienne, ale i charakterystyczne dla czasów, w których żył i działał (*Fonti salesiane* 2014, 38). Co więcej, włoski kapłan praktycznie wcale nie mówi o Duchu Świętym i Jego obecności w życiu duchowym. Dla św. Jana Bosko wszelkie łaski i dary od Boga przychodziły przez Maryję. Nie będzie nadużyciem

stwierdzenie, że to Maryja zajmowała szczególne miejsce w życiu św. Jana Bosko i to Ona była dla niego dawczynią wszelkich łask (Desramaut 1990, 76-78).

Niniejsza część badań jest próbą ogólnej syntezy charyzmatów św. Jana Bosko. Zadanie to wymaga także pewnego uporządkowania poruszanego tematu i krytycznego spojrzenia na wybrane zjawiska nadzwyczajne w życiu św. Jana Bosko. W historii duchowości odnotowuje się przeżywanie przez określone osoby tajemniczych zjawisk polegających na bezpośredniej interwencji Boga w ich życie. Zdarza się, że rozwojowi życia duchowego towarzyszą dary charyzmatyczne. Zaznaczyć należy, że są to zjawiska drugorzędne. Nie są bowiem niezbędne do zjednoczenia z Bogiem, nie świadczą też o większej mocy osób, które je otrzymują (Marchetti 1996, 211). Wielość i różnorodność instytutów zakonnych wpisuje się w życie Kościoła jako trwały znak, publiczny przejaw asystencji, jaką Lud Boży otrzymuje od Ducha Świętego. Środkiem, który służy zachowaniu tej różnorodności jest twórcze kontynuowanie pierwotnego ducha założyciela (Desramaut 2000, 64). Tym pierwotnym duchem jest bez wątpienia charyzmat założycieli, o czym mówi *Lumen Gentium*, przypominając o obecności łask szczególnych (Sobór Watykański II 1965, 12), które uzdalniają ich, aby podejmować rozmaite dzieła lub funkcje, które mają za zadanie odnowę Kościoła.

Bóg powołał księdza Bosko do podjęcia szczególnego doświadczenia świętości i apostołatu na rzecz młodych ludzi. Sam Bosko miał świadomość, że został przeznaczony przez Boga do tego, by zapoczątkować konkretne dzieło. Zaczynał z osobami bardzo młodymi. Nieocenionym współpracownikiem w tym dziele był dla świętego Pius IX, który okazał się przewodnikiem w planie stworzenia rodziny salezjańskiej (Desramaut 2000, 65).

Dla grupy swoich naśladowców wybrał styl życia oparty o działalność czynną, praktyczną, wynikającą z podtrzymywania ducha modlitwy. Charyzmat salezjański, a konkretniej jego synteza mistyczna, został zawarta w motcie: *Da mihi animas, coetera tolle*². Chrystusa naśladował poprzez miłość czynną, która wyraża się w postawie modlitwy, pracowitości i opanowaniu. Jego duchowość charakteryzuje natomiast dynamizm, który nieustannie rodzi duchowe potomstwo. Elementem fundamentalnym dziedzictwa salezjańskiego jest oryginalny sposób relacji z Bogiem i odczytania Jego woli. Następnie, w wyniku rozeznania planu Bożego, święty z Turynu odczytał wezwanie do udziału w sposób czynny w posłannictwie Kościoła. Obejmuje to również charakterystyczny sposób myślenia i kształtowania życia duchowego. Ostatnim elementem składowym jest natomiast specyficzna forma życia ewangelicznego.

2.1. Charyzmat prorocтва

Do ukazania ducha prorockiego św. Jana Bosko posłużą kroniki, w których starannie odnotowywano jego słowa i czyny. W tradycji salezjańskiej funkcjonują

² *Da mihi animas, coetera tolle*, (łac.) daj mi duszę, resztę zabierz. Jest to motto św. Jana Bosko, które streszcza jego program apostołski.

one pod nazwą *Memorie Biografiche*. Sny i prorocтва w jego życiu znalazły swe potwierdzenie w wydarzeniach późniejszych (Portale i Corona 2015, 303-305). Wizja przyszłości, która zrealizowała się w życiu św. Jana Bosko, była bardzo wyraźna. Sny, które miał w bardzo młodym wieku, wskazywały na drogę aktywnego apostołstwa wśród ludzi młodych. Szczególną cechą mistyki, która charakteryzowała księdza Bosko, jest brak wizji ekstatycznych. W czasie wizji sennych oraz dziennych widział natomiast przyszłość swoją, swoich wychowanków, Kościoła, rządzących, państw.

Warto podkreślić, że podział na wizje senne iienne dotyczy jedynie formy charyzmatu prorocтва św. Jana Bosko. Istota tego charyzmatu bowiem pozostaje niezmienna. Sny Jana Bosko stały się przedmiotem kilku publikacji w bibliografii salezjańskiej, jak dotychczas jednak bez zastosowania aparatu krytycznego³. Jego sny przybierały postać wizji wyobrażeniowych. „Dokonują się one na zasadzie nowego oświecenia lub aktywizacji obrazów już istniejących w wyobraźni, albo też na zasadzie wiania zupełnie nowych form i obrazów” (Marchetti 1996, 214). W przypadku św. Jana Bosko wizje te stały się narzędziem, poprzez które ujawnił się w nim charyzmat prorocтва. Przez prorocтво należy rozumieć orędzie, będące rzeczywistym słowem od Boga do konkretnych osób.

2.1.1. Sny i wizje prorockie

Sny św. Jana Bosko znane są z jego własnej pisemnej relacji wykonanej na polecenie papieża bł. Piusa IX, który znając świętego wychowawcę osobiście i widząc w jego życiu wyraźne prowadzenie go przez Boga, zobowiązał go, aby spisywał wszystko, co uzna za nadzwyczajne objawianie się Bożej obecności. Najważniejszym z tych snów jest ten, który św. Jan Bosko miał w wieku dziewięciu lat, a który był proroctwem dotyczącym całej jego misji⁴.

Znanych jest ok. 150 snów Jana Bosko. Ich opis jest zróżnicowany pod kątem objętości oraz stylu literackiego. Przybierają one formę opowiadań, opowiadań, humorystycznych historyjek czy też parenetycznych przemówień. Można je podzielić na sześć grup. Pierwsza obejmuje sny, w których księdzu Bosko zostało objawione to, co ma czynić w konkretnych sytuacjach. Druga grupa snów dotyczy stanu duszy wychowanków świętego wychowawcy. W skład trzeciej wchodzi sny zapowiadające śmierć. Grupa czwarta obejmuje sny, które można określić mianem dydaktycznych, a które dotyczą podstawowych prawd wiary chrześcijańskiej. Przedostatnia grupa snów to te, które są swoistymi wizjami przyszłości zgromadzenia salezjańskiego.

³ Sny i wizje św. Jana Bosko stały się przedmiotem wielu pozycji literatury salezjańskiej. W języku polskim ukazały się między innymi: *Sny – wizje świętego Jana Bosko, apostoła młodzieży*, Warszawa 1990; G. Portale, I. Corona, *Święty Jan Bosko. Cuda, wizje, prorocтва*, tłum. Patryka Jacek, Kraków 2015; A. Postawa, *Mysli św. Jana Bosko*, Poznań 2001.

⁴ Chodzi o sen, w którym to 9-letni Jan Bosko widział gromadę źle zachowujących się chłopców, których chciał uspokoić krzykiem i rękoczynami. Wówczas to zobaczył tajemniczą postać mężczyzny (Jezus Chrystus), który wskazał mu na drugą postać – Maryję – i powiedział, że w przyszłości będzie prowadził zagubione dusze do Boga nie siłą, ale miłością i łagodnością (Bosko 2015, 66).

Ostatni zaś zbiór obejmuje sny, w których święty oglądał przyszłość Kościoła oraz poszczególnych narodów (Ślósarczyk 1956, 9-10).

Warto podkreślić, że sam Jan Bosko do swoich snów podchodził z dużym dystansem i zawsze poddawał je rozeznaniu. Świadczą o tym słowa, wypowiedziane do ks. Lemoyne – pierwszego biografa ks. Bosko: „Z początku bardzo byłem ostrożny w przypisywaniu im tej wagi i wiarygodności, na jaką zasługiwały. Uważałem je raczej za wybryk fantazji. Stąd opowiadając te sny, zwłaszcza wróżące komuś zbliżającą się śmierć, przepowiadające przyszłość, sam byłem w niepewności, czy sen dobrze interpretuję i czy nie narażam się na popełnienie kłamstwa” (Ślósarczyk 1956, 10-11). Święty Jan Bosko nie od razu przyjmował owe sny jako zjawiska nadprzyrodzone, ale radził się zaufanych osób, przede wszystkim swego spowiednika. Dopiero, gdy był pewien, że noszą one oznaki nadprzyrodzoneści, posługiwał się nimi dla dobra innych osób. Wraz z upływem czasu, gdy nabierał pewności, że Bóg obdarzył go tym szczególnym darem, posługiwał się nim coraz pewniej.

Treść snów turyńskiego świętego jest przebogata. Przebija z nich śmiałość myśli oraz niewyczerpany geniusz twórczy. Sny te noszą wyraźne znamię religijności. Wynika to z ich źródła – natchnień Bożych. Odnaleźć w nich można również zagadnienia dogmatyczne, jak choćby niebo, piekło, świętych obcowanie, liczba zbawionych, sakramenty, cnoty moralne, środki uświęcające. Podkreślić należy, że owe wizje noszą konkretne cechy apokaliptyczne. Przebija z nich bowiem śmiałość obrazowania kwestii eschatologicznych. Poruszane są w nich najistotniejsze zagadnienia związane z rzeczami ostatecznymi. Widoczne jest również otwarte mówienie o potęgze zła w kontekście wszechmocy, sprawiedliwości oraz dobroci Boga.

Prorocтва św. Jana Bosko opierały się także na tzw. wizjach dziennych, które pojawiały się niespodziewanie, w trakcie wykonywania zwykłych czynności. Jak już wspomniano – charyzmat prorocтва księdza Bosko nie był związany ze stanami ekstatycznymi. „Duch proroczy księdza Bosko to nie nagły błysk rozświecający umysł, ale stan zwykły, w jakim pozostawał jego umysł” (Ślósarczyk 1956, 38).

2.1.2. Przepowiadanie śmierci

Charakterystycznymi prorocत्वami księdza Bosko są bez wątpienia te, w których zapowiadał czyjąś śmierć. Autentyczność tych przepowiedni nie ulega wątpliwości. Przez cały szereg lat, od 1854 do 1880 roku, święty na początku lub na końcu roku, czy też na kilka dni przed śmiercią konkretnej osoby zapowiadał to wydarzenie. Między rokiem 1860 a 1880 niemalże każdego miesiąca przepowiadał, kto miałby w niedługim czasie umrzeć. Nierzadko prorocтва te obejmowały tak dokładne okoliczności śmierci, że dziwiły bardzo tych, którzy byli potem świadkami realizowania się przepowiedni (Ślósarczyk 1956, 50). Warto w tym miejscu przytoczyć oświadczenie ks. Joachima Berto, osobistego sekretarza świętego. Pisał on, że „ksiądz Bosko przepowiedział o wiele naprzód śmierć prawie wszystkich wychowanków Oratorium, wskazując czas i okoliczności, w jakich miało nastąpić

ich przejście do innego życia. Raz czy dwa razy wyraźnie przestrzegł o tym zainteresowanego chłopca. (...) Te przepowiednie, o ile mnie pamięć nie zawodzi, mogę zapewnić, iż wszystkie w zupełności się sprawdziły” (Ślósarczyk 1956, 50).

Cel, jaki przyświecał księdzu Bosko w wypowiedaniu prorocत्व dotyczących śmierci, jest oczywisty. Przepowiednie te zmuszały przede wszystkim do refleksji nad własnym postępowaniem oraz zachęcały do przyjmowania sakramentów. Świadczy to o tym, że myśl o śmierci, nie tylko dla młodych, ale i starszych, jest potężnym środkiem wychowawczym. Ksiądz Bosko bez wątpienia jest prekursorem w tym, że do swej myśli pedagogicznej wprowadził tak wyraźnie rozważania o śmierci. Świadectwem celu, jaki mu przyświecał, niech będą jego słowa: „Gdy mówię wam, że ktoś ma umrzeć, to korzystajcie z tego. (...) Powiedzcie mi, moi drodzy, czy chłopcy zmarli, gdybym im był śmierci nie zapowiedział, byłiby się tak dobrze przygotowali na nią, jak to miało miejsce dotychczas” (Ślósarczyk 1956, 50). Św. Jan Bosko bardzo troszczył się o mających umrzeć. Polecał ich również szczególnej uwadze innych wychowanków, nie wyjawiając przy tym powodów swego polecenia. Poniżej zostaną przywołane wybrane prorocтва dotyczące śmierci konkretnych osób.

21 marca 1862 roku ksiądz Bosko, publicznie zapowiedział śmierć jednego z wychowanków. Powiedział przy tym tajemniczo, że śmierć ta nastąpi, zanim miną dwie uroczystości zaczynające się na literę *P*. Następnie, 17 kwietnia 1862 roku, usilnie proszony przez chłopców, dopowiedział, że nazwisko tego chłopca zaczyna się literą *M*. Tego samego miesiąca zmarł nagle uczeń o nazwisku Maestro. Było to pomiędzy Paschą a Pięćdziesiątnicą. Warte przytoczenia jest także prorocत्व z 1864 roku. 29 stycznia tego roku ksiądz Bosko powiedział pielęgniarzowi, że będzie pełnił posługę w związku ze śmiercią dwóch rzemieślników. Podał przy tym ich nazwiska. Przepowiednia ta została spisana na kartce i włożona do koperty z napisem: „Przepowiednia księdza Bosko: otworzyć po Wielkanocy roku 1864”. Wielkanoc tego roku wypadła 27 marca, wtedy też otworzono kopertę. Można było wówczas odczytać, w zasadzie nadal można, gdyż oryginał zachował się do dzisiaj, następującą treść: „Pro memoria. Oratorium św. Franciszka Salezego, 30 stycznia 1864 r. Oto poniżej zanotowane słowa powiedziane mi przez Czcigodnego Księdza Bosko, mego dobroczyńcy i kierownika duchownego, pod wieczór w dniu 29 stycznia, przed pójściem na spoczynek. Caro Mancardi! Nota bene: dwóch rzemieślników przed upływem nadchodzącego Wielkiego Postu przeniesie się do wieczności. Są to: Tarditi i Polo. Czuwaj, więc nad nimi. Mancardi” (Lemoyne 1909, t. 7, 98-102). Polo zmarł 26 lutego, a Tarditi 12 marca.

2.1.3. Prorocтва dotyczące przyszłości osób

Oprócz prorocत्व dotyczących śmierci, ksiądz Bosko widział także różne zdarzenia z życia poszczególnych osób. Zarówno tych z jego najbliższego otoczenia, jak i tych, których spotykał przygodnie. Prorocтва te dotyczyły długości życia, zawodu, trudności napotkanych w przyszłości, chorób. Wizje bywały bezpośrednie

bądź symboliczne. Treść tychże proroctw znana jest z zeznań samych zainteresowanych lub tych, którzy słyszeli, jak ks. Bosko je wygłaszał.

Znamiennym przykładem jest wydarzenie, w którym św. Jan Bosko proroczo ochronił swoich wychowanków od epidemii cholery, która wybuchła w Turynie w 1854 roku. Powiedział wówczas do swoich podopiecznych, że jeśli będą żyć w łasce uświęcającej, nosić medalik Matki Bożej oraz każdego dnia modlić się, to nie zachorują. Chłopcy warunków dopełnili i rzeczywiście żaden z nich nie zachorował, mimo że choroba największy plon zbierała w turyńskiej dzielnicy Valdocco, gdzie znajdowało się Oratorium, a chłopcy pomagali chorym (Lemoyne 1905, t. 5, 44-49).

2.1.4. Proroctwa polityczne

Charyzmat proroctwa św. Jana Bosko odnosił się nie tylko do osób z jego otoczenia. Obejmował również cały świat, ze szczególnym uwzględnieniem działalności Kościoła oraz losów Włoch (Ślósarczyk 1956, 91). Zapiski wychowanków oraz duchowych synów księdza Bosko potwierdzają, że nie stronił on od tematów politycznych. Nic w tym dziwnego, bowiem jego życie przypadło na czas Wiosny Ludów, walk o zjednoczenie Włoch i upadku Państwa Kościelnego (Wirth 2009, 29-30).

Proroctwa księdza Bosko dotyczące polityki można podzielić na trzy grupy. Pierwsza z nich obejmuje zachowane jedynie we fragmentach przepowiednie wypowiedziane w rozmowie z osobami z otoczenia świętego. Druga grupa zawiera wyraźne zapowiedzi większych zdarzeń i działań politycznych. Z tych dwóch rodzajów proroctw politycznych warto w tym miejscu przywołać proroctwo z 1860 roku. Ksiądz Bosko zapowiedział bowiem, że sprawy polityczne jego ojczyzny zostaną załatwione w latach 1861-1862. Tak się też stało, gdyż w roku 1862 wszystkie mocarstwa europejskie uznały królestwo Włoch (Ślósarczyk 1956, 92-93).

Jedno z ostatnich proroctw politycznych natomiast zawiera wielką przepowiednię apokaliptyczną z roku 1870. Z racji doniosłości tego proroctwa zostanie przywołane w całości. Wizja ta została zakomunikowana Ojcu Świętemu przez ks. Bosko 12 lutego 1870 roku. Podkreślić należy również, że w czasie, w którym miał ten sen, od 8 grudnia 1869 roku trwał XX sobór powszechny w Rzymie, któremu przewodził papież Pius IX. Europa natomiast stała u progu wojny francusko-niemieckiej, która także wpłynęła na losy Kościoła. Wielkie proroctwo obejmowało trzy wizje przyszłości. Pierwsza część odnosiła się do Francji, druga do soboru watykańskiego, ostatnia natomiast do Włoch. Francja, która została określona jako wszetecznicza babilońska, miała zostać pozbawiona głowy i być rzucona na pastwę nierzędu. Wypadki, które w przyszłości nawiedziły ten kraj, wojnę francusko-pruską, upadek Napoleona III, Komunę Paryską oraz I wojnę światową, można uznać za wypełnienie się tego proroctwa. Kolejna wizja odnosiła się do najważniejszej uchwały soboru watykańskiego, mianowicie zapowiadała ogłoszenie dogmatu o nieomyślności papieża. Ostatnia część dotyczyła przyszłości Włoch. Święty przepowiedział tragiczne losy tego kraju, których wypełnienie nastąpiło głównie w czasie II wojny światowej (Ślósarczyk 1956, 92-93).

2.1.5. Refleksja na temat charyzmatu proroctwa

Refleksja na temat charyzmatu proroctwa i jego rozeznawania, wyróżnia kryteria pozytywne i negatywne oraz kryteria odnoszące się do przepowiadającego i przekazywanego słowa (Sullivan 1992, 102). W wypadku św. Jana Bosko należy skupić się na kryteriach pozytywnych, czyli tych, które przemawiają za przyjęciem słowa jako proroctwa. Świadectwem wiarygodności jest fakt, iż te proroctwa realizowały się w życiu osób, instytucji, narodów, do których były kierowane. Kolejnym kryterium, które trzeba zastosować, dotyczy mówcy – proroka. Słowo prorockie dla księdza Bosko przekazywane było bezpośrednio, przez sny i wizje. Jest to swoista forma łask nadzwyczajnych, które są szczególnymi formami interwencji Boga w duszy. Przybierają one formę wrażeń wywieranych na zmysły lub oświecenia inteligencji (Cyran 2012b, 122-123). Autentyczność proroctw świętego została osądzona przez osoby bądź też grupy osób, do których były kierowane. Pewność, że proroctwo, które dotyczy przyszłości jest autentyczne, można mieć jedynie wówczas, gdy zostanie zrealizowane (Chlondowski 2010, 290). Analizując również treści proroctw świętego Jana Bosko, odnaleźć w nich można elementy dodające odwagi, napominające, ale i dające nadzieję. To kolejne kryterium autentyczności charyzmatu proroctwa. Podstawowym kryterium weryfikacji tego charyzmatu jest chwała Boża i zgodność z Pismem Świętym oraz nauczaniem Kościoła. To, z kolei, wiąże się ściśle z oceną autentyczności proroctw odnośnie do ich treści. Także w tym wypadku proroctwa świętego z Turynu okazują się prawdziwe. Nie ma w nich bowiem nic, co nie byłoby zgodne z Objawieniem czy nauczaniem Kościoła. Najważniejsze jednak jest to, że w swej treści kierują one zawsze na życie nadprzyrodzone, zachęcają do pogłębiania i rozwijania życia w Bogu oraz budowania wzajemnej miłości braterskiej (Sullivan 1992, 102-103).

2.2. Charyzmat wiary i czynienia cudów

Nieprzygotowanego czytelnika może zaskakiwać wprowadzenie w listę opisanych nadzwyczajnych darów Ducha Świętego charyzmatu wiary. Jest to jednak kategoria zarówno biblijna, jak i występująca w Tradycji Kościoła. Impulsami służącymi do rozpoznawania charyzmatu wiary, które znajdują się u księdza Bosko, są doświadczenia niezachwianej pewności przy realizacji określonej misji. Chodzi tu o działania, które wymagają umocnienia od Boga i wsparcia wewnętrznego w realizacji woli Bożej (Cyran 2012a, 59). Z tej racji, iż charyzmat wiary jest darem oświecenia wewnętrznego, wzmocnienia woli i pewności, rozpoznać go można pośrednio po zewnętrznych przejawach. Są nimi cuda, uzdrowienia, wskreszenia, wyrzucanie demonów, pewność w wygłaszaniu Ewangelii oraz proroctw. Widocznym znakiem charyzmatu wiary jest ufność Bogu i pewność podejmowanych działań, która przekracza zwykłą ufność wynikającą z charakteru czy też wychowania. Cuda św. Jana Bosko obejmują rozmnożenia materii, uzdrowienia oraz wskreszenia. Słusznie zauważa Marchetti, że „nie należy (...) żywić uprzedzeń w stosunku do tego rodzaju zjawisk, jeśli zostaną należycie potwierdzone” (Marchetti 1996, 234).

2.2.1. Rozmnożenia materii

Istnieją dwa najbardziej wiarygodne świadectwa dotyczące rozmnożenia przez św. Jana Bosko rzeczy materialnych. Pierwszy fakt miał miejsce w 1848 roku podczas uroczystości Narodzenia Maryi. W trakcie Eucharystii sprawowanej przez księdza Bosko około 650 chłopców przygotowywało się do przyjęcia Komunii świętej. Gdy nadszedł moment udzielania Ciała eucharystycznego, celebrans zorientował się, że cyborium jest niemal puste. Ksiądz Bosko jednak ze spokojem zaczął rozdawać Komunię zebranym i czynił to do ostatniej osoby (Portale i Corona 2015, 147). Innym razem z kolei, w roku 1849, ksiądz Bosko chciał dać swoim wychowankom pieczone kasztany do zjedzenia. Jego matka, Małgorzata, sądząc, że chce on dać kasztany jedynie kilku chłopcom, przygotowała ich niewiele. Kiedy św. Bosko zaczął rozdawać kasztany, zorientował się, że ma ich za mało. Nie zraziwszy się jednak niczym, śmiało nabierał kasztany i dawał je zgromadzonym, których liczba sięgała 400. Nikt z obecnych tam chłopców nie odszedł bez tego podarunku (Portale i Corona 2015, 148).

2.2.2. Uzdrawienia

Św. Jan Bosko miał także dar uzdrawiania. Jedno z uzdrowień miało miejsce we Florencji, w rodzinie Uguccioni. Jeden z członków tej rodziny zachorował poważnie i był w agonii. Kiedy markiza Uguccioni dowiedziała się, że we Florencji przebywa ks. Bosko udała się do niego z prośbą o modlitwę. Kiedy przybył do konającego, pomodlił się nad nim, a ten wstał zupełnie zdrowy, zanim św. Bosko dokończył formułę modlitwy. Innym razem święty przebywał w domu salezjańskim we Francji. Miało się tam odbyć przedstawienie, na które zaproszono wielu gości. Dyrektor tego domu powiedział wówczas księdzu Bosko, że chłopiec, który miał grać główną rolę, stracił głos. Święty przywołał chłopca do siebie i pobłogosławił go, po czym młody aktor głos odzyskał (Portale i Corona 2015, 150).

2.2.3. Wskrzeszenia

Wskrzeszenie za wstawiennictwem św. Jana Bosko miało miejsce w 1849 roku. Zmarł wówczas piętnastoletni chłopiec o imieniu Karol, syn właściciela jednej z turyńskich restauracji. Chłopiec ten przed śmiercią usilnie prosił, aby wezwać do niego ks. Bosko, który był jego spowiednikiem. Kiedy święty kapłan przybył do domu swego podopiecznego, zastał wszystkich domowników w rozpacz, ponieważ chłopiec już nie żył. Święty wszedł do pokoju, gdzie leżało ciało zmarłego. Obecnej rodzinie święty kazał opuścić pomieszczenie. Wówczas to odbyła się spowiedź chłopca. W chwili udzielania rozgrzeszenia weszli jego krewni, którzy byli świadkami wskrzeszenia. Dziecko natomiast zwróciło się do matki ze stwierdzeniem, że zostało ocalone od piekła. Karol był przytomny przez około dwie godziny, przy czym jego ciało cały czas pozostawało zimne. Święty spytał go, czy ze względu na stan łaski uświęcającej, w jakim aktualnie chłopiec był, chce iść do Boga, czy zostać na ziemi. Karol oznajmił, że pragnie iść na spotkanie z Bogiem, po czym pożegnał wszystkich, położył się, zamknął oczy i umarł (Lemoine 1903, t. 3, 235).

Przywołane cuda, uzdrawianie, wskrzeszanie czy pomnażanie pokarmu są – jak to już wspomniano – szczególnym przejawem wiary charyzmatycznej. Charyzmat czynienia cudów jest nierozdzielnie związany z darem uzdrowień. Ten ostatni wiąże się ściśle ze stanem ludzkiego ciała, natomiast charyzmat czynienia cudów, który w wypadku świętego Jana Bosko dotyczy głównie pomnażania pokarmu i wskrzeszania, rozciąga się na pozostałe prawa przyrody (Falvo 1987, 166). Człowiek posiadający taką wiarę, a bez wątpienia był nim ksiądz Bosko, odczuwa w sobie absolutną pewność, że Bóg dokonuje przez niego działania cudownego (Falvo 1987, 179). To wewnętrzne przekonanie prowadzi wówczas do stanowczego działania, nawet wbrew logice i okolicznościom, które zdają się przeczyć temu, co ma się stać. Z tej racji, że charyzmat wiary uzdalnia do pełnienia nadprzyrodzonych funkcji, rozpoznać go można w działaniu, w konkretnej posłudze oraz po nadprzyrodzonych owocach (Cyran 2012a, 60). Tak też jest w przypadku świętego wychowawcy, który prócz charyzmatu wiary, został również obdarzony charyzmatem miłości, szczególnie miłości młodzieży.

2.3. Charyzmat miłości młodzieży

Cechą świętego wychowawcy, która nosi szczególne znamiona daru Bożego, jest charyzmat miłości do ludzi młodych. Ujawnił się on w specyficznym podejściu świętego do wychowania religijnego i społecznego młodzieży. Św. Jan Bosko stworzył bowiem swój własny, autorski system wychowawczy, zwany przewencyjnym. Szczególnym jego darem było zdobywanie zaufania młodych osób. Miłość do młodzieży warunkowała całe jego życie. To właśnie miłość do młodzieży wyróżnia duszpasterza salezjańskiego (Desramaut 2000, 204). Miłość w duchowości salezjańskiej jest najważniejsza. Przybrała on specyficzną formę tzw. miłości dobroczynnej. Dla świętego wychowawcy miłość ta miała takie znaczenie, jakie nadał jej św. Paweł w trzynastym rozdziale Pierwszego Listu do Koryntian. Charyzmat miłości, który zalicza się do zwyczajnych darów Ducha Świętego, jest także źródłem powszechnej posługi miłości w Kościele.

Warto tu również podkreślić, że Pismo Święte stawia miłość na samym szczycie zwyczajnych darów Ducha Świętego. W Pierwszym Liście do Koryntian św. Paweł podkreśla, że wszelkie dary charyzmatyczne tracą wartość, gdy brakuje cnoty miłości. Jeśli zatem jest mowa o charyzmacie miłości, to właśnie w kontekście jego specyficznej formy realizacji, jakim jest miłość czynna względem młodzieży. Miłość apostołska, skierowana ku chrześcijańskiemu wychowaniu młodych ludzi, w wypadku założyciela salezjanów, nosi znamiona daru charyzmatycznego (Desramaut 1990, 186). Była siłą uaktywniającą jego pozostałe dary duchowe. Oczywiście pozostaje ona w ścisłym związku z charyzmatem wiary. Wiara i miłość są bez wątpienia niezbędnym warunkiem do korzystania z nadzwyczajnych darów Ducha Świętego. „Działalność ks. Bosko nie jest w sumie wyrazem aktywizmu wypływającego z jego natury, jest konsekracją, świadomym i ochotnym wyborem, jest misją o precyzyjnie określonym celu – zbawianiem jak najliczniejszych rzesz młodzieży” (Braidó 1999, 184).

ZAKOŃCZENIE

Zewnętrzna strona życia księdza Bosko, jednego z najbardziej znanych świętych Kościoła, jest znana dość dobrze. Często jednak pomija się bogactwo jego życia duchowego. Niniejszy artykuł miał na celu ukazać profil świętego wychowawcy jako charyzmatyka. Profil ten jest tak bardzo wyraźny, że bez wątpienia można mówić o świętym Janie Bosko jako o wielkim charyzmatyku XIX wieku. Podkreślono też, że charyzmaty w dziele uświęcenia człowieka mają jedynie zadanie wspomagające, nie fundamentalne (Marchetti 1996, 239). Warto jeszcze wspomnieć o postawie samego Jana Bosko wobec nadzwyczajnych darów, jakimi został obdarzony. Otóż nigdy nie przywiązywał do nich nadmiernej wagi, tym bardziej nie opierał na nich swego życia wewnętrznego. Sama duchowość księdza Bosko najpierw była doświadczeniem osoby, które wyrosło na bazie doświadczenia chrześcijańskiego i kapłańskiego (Klawikowski 2003, 165). To z kolei doprowadziło turyńskiego wychowawcę do osiągnięcia świętości, definitywnie potwierdzonej przez Kościół.

BIBLIOGRAFIA:

- Barclay, William. 1983. Charisma – Boży dar, tłum. Maciej Bajerowicz. W *Drodze*, 11, 33-34.
- Bosko, Jan. 2015. *Wspomnienia Oratorium św. Franciszka Salezego 1815-1855*, tłum. Kozak Krystyna. Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie.
- Braidó, Pietro. 1999. *Prevenire, non reprimere. Il sistema educativo di don Bosco*. Rzym: LAS.
- Chlondowski, Piotr. 2010. Charyzmat prorocstwa – peryferyjny fenomen czy istotna forma aktualizacji objawienia? *Teologia w Polsce*, 4(2), 277-292.
- Congar, Yves. 1995. *Wierzę w Ducha Świętego*, tłum. Lucyna Rutowska. Warszawa: Wydawnictwo Księży Marianów.
- Cyran, Włodzimierz. 2012a. *Charyzmat wiary*. Częstochowa: Wspólnota Przymierza Rodzin Mamre.
- Cyran, Włodzimierz. 2012b. *Co mówi Duch do Kościołów: prorok, prorokowanie i prorocstwo wczoraj i dziś*. Częstochowa: Wspólnota Przymierza Rodzin Mamre.
- Dalbesio, Anselmo. 2001. *Duch Święty w Nowym Testamencie, w Kościele, w życiu chrześcijańskim*, tłum. Krzysztof Mądel. Kraków: WAM.
- Desramaut, Francis. 1990. *Ksiądz Bosko i życie duchowe*, tłum. Tadeusz Jania. Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie.
- Desramaut, Francis. 2000. *Sto haseł z duchowości salezjańskiej*, tłum. Tadeusz Jania. Kraków: WSDTS.
- Falvo, Serafino. 1987. *Il risveglio dei carismi*. Milano: Edizioni paoline.
- Fonti salesiane. I. Don Bosco e la sua opera*, red. Francesco Motto, José Manel Prelezzo i Aldo Giraudo. 2014. Roma: LAS.

- Jurado, Manuel. 2002. *Rozeznawanie duchowe*, tłum. Krzysztof Homa. Kraków: WAM.
- Kittel, Gerhard. 1991. χάρισματα. W: *Theological Dictionary of the New Testament*, t. 9, 403-405. Grand Rapids: Eerdmans.
- Klawikowski, Zenon. 2003. Korzenie duchowości salezjańskiej. *Seminare*, 19, 153-168.
- Lemoyne, Giovanni Battista. 1898-1939. *Memorie Biografiche di san Giovanni Bosco*, t. 3, 5, 7, tłum. Czesław Pieczęńczyk. Turyn.
- Marchetti, Albino. 1996. *Zarys teologii życia duchowego*, tłum. Jan Efrem Bielecki, t. 1. Kraków: Wydawnictwo Barbara.
- Portale, Giuseppe i Irene Corona. 2015. *Święty Jan Bosko. Cuda, wizje, proroctwa*, tłum. Jacek Patryka. Kraków: Wydawnictwo AA.
- Snela, Bogdan. 1974. Wprowadzenie do soborowej nauki o charyzmatach w Kościele. *Collectanea Theologica*, 44, 5-23.
- Sobór Watykański II. 1965. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*.
- Sullivan, Francis. 1992. *Charyzmaty i odnowa charyzmatyczna: studium biblijne i teologiczne*, tłum. Teresa Micewicz. Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej.
- Ślósarczyk, Jan. 1956. *Charyzmaty św. Jana Bosko*. Kraków.
- Vanhoye, Albert. 1986. *I carismi nel Nuovo Testamento*. Roma: Editrice Pontificio Istituto Biblico.
- Wirth, Morand. 2009. *Ksiądz Bosko i Rodzina Salezjańska. Dzieje i nowe wyzwania (1815-2000)*, tłum. Tadeusz Jania. Kraków: Wydawnictwo Salezjańskie.